

MĂSURAREA ȘI DIMENSIUNILE ACTUALE ALE MIGRAȚIEI UMANE

THE CURRENT DIMENSIONS OF HUMAN MIGRATION

Lect.univ.dr. Maria STOICOVICI*

Cercetătorii în științe sociale au sarcina de a aborda în mod cantitativ deplasările umane. Ei trebuie să găsească metode de măsurare pentru a trata acest fenomen de masă. Scopul vizează, în cele din urmă, ca oamenii politici să ia cunoștință de acest fenomen dificil de perceput, dar cu implicații deosebite și absolut indispensabil în considerațiile pentru orice politică de redistribuire spațială a populației.

Social science researches approach human movements from a quantitative perspective. They have to find the measuring instruments to evaluate this phenomenon. The purpose is that politicians became aware of this phenomenon, which is difficult to perceive, but has profound implications in any policy regarding the distributions of population.

Cuvinte-cheie: migrație; imigranți; migranți.

Keywords: human migration; social science.

Migrația umană este un fenomen vechi de când lumea. Prin migrațiune, oamenii au intrat în posesia spațiului terestru, l-au ocupat, l-au amenajat, populând astfel toate cele cinci continente. Se cuvine însă să remarcăm că secolul XX a cunoscut cele mai mari mișcări de populație din istoria lumii, datorate în principal demografiei în creștere, oportunităților de mobilități din ce în ce mai mari, reducerii accentuate a distanțelor geografice și culturale grație mijloacelor de transport rapide și ieftine și dezvoltării tehnologiilor informației și ale comunicării. Avântul demografiei globale face ca resortisanții proveniți din țările în curs de dezvoltare să fie primii antrenați în mobilitate atât internă, cât și internațională.

Populația orașelor s-a multiplicat cu zece între anii 1900 și 2000¹ și 40 % din această creștere este legată de migrațiile interne. La nivel internațional, migrațiile măsoară o comunitate de peste 200 de milioane de persoane. Aceste mobilități fac lumea globalizată tot mai interdependentă. Ele scot până la urmă în evidență inegalitățile socio-economice și demografice crescândă atât la scară națională, cât și internațională.

Local și regional există mișcări migratorii de mare amploare cauzate de conflicte politice sau militare, de crize ecologice.

Toate aceste aspecte i-au determinat pe cercetători să încerce să măsoare fluxurile de migrație, dar ei s-au lovit de estimări incerte, pentru că migrațiile internaționale sunt foarte greu de observat și cuantificat. Nu există informații fiabile privind fluxurile – plecări, tranzit, întoarceri – și cei ce încearcă să o facă se mulțumesc cu stocurile – număr de migranți rezidenți la o anumită dată în fiecare țară. Și apoi, migrațiile internaționale nu deplasează decât o mică parte din populația mondială (2,5 % din cele peste 6 miliarde de oameni ai Pământului).

Migrațiile sunt greu de observat din cauza diversității morfologiei lor, a caracterului lor repetitiv și a desfășurării lor continue în timp, a caracterului sensibil și a intensității lor extrem de variabile. Nu se poate vorbi despre un model în migrație. Toate acestea de altfel fac dificilă adoptarea unui consens în privința metodologiei, tipologiei, precum și a definirii fenomenului în sine. Dificultatea vine și din modul diferit de înregistrare a propriilor date pentru fiecare țară, din exploatarea lor specifică atunci când există și din numeroasele restricții de acces legate fie de lipsa arhivării, fie de

*Academia Tehnică Militară
e-mail: m.stoicovici@gmail.com

măsurile de protecție politico-securitară. Există țări în care se poate vorbi despre absența totală a unui sistem de observare în țara de plecare și de tranzit, în care este imposibil să se compare datele, așa cum există și țări de sosire sau instalare care evaluează fluxurile anuale de imigrații cu ajutorul surselor administrative (eliberare de permise de sejur sau de lucru, înregistrarea populației), sau migrația populațiilor după țara de naștere sau naționalitate în recensăminte și anchete.

Apoi existența prea multor puncte de intrare sau ieșire și permeabilitatea acestora favorizează dezvoltarea curentilor clandestini, și mai greu de măsurat. Cele mai sigure date rămân tot recensămintele populației.

Au luat ființă treptat Sistemul de Observare Permanentă a Migrației Internaționale (SOPEMI), inițiat de OECD în 1973, care contribuie la armonizarea datelor din țările membre. Organizația Internațională a Migrației instalează și ea observatoare, chiar și în Africa.

O lume în mișcare

Să luăm, pe rând, spre analiză câteva dintre zonele cele mai implicate în migrație. Catherine Wihtol de Wenden, într-una dintre lucrările sale deosebite:

Europa de Vest², care la 1 mai 2004, număra printre cele 380 de milioane de persoane ale sale aproape 20 de milioane migranți, dintre care 15 milioane necomunitari. Germania era prima țară, cu 7,3 milioane străini, adică aproape 9 % din populația totală, urmată de Franța (3,2 milioane, aprox. 7%) și de Regatul Unit (2,4 milioane, 4%), Elveția (1,3 mil, aproape 20%), Italia (1,5 milioane, 2,8 %) și Grecia 760 000, 10%). Există și țări unde proporția străinilor este considerabilă: Luxemburg, 30% străini, Austria 10%.

Europa de Est, unde căderea zidului Berlinului a determinat migrații etnice de întoarcere (Aussiedler în Germania), migrații de vecinătate (români în Ungaria, cehi în Slovacia, ucraineni în Polonia) și mai mult, migrații pendulare, de dus-întors, ale oamenilor care își aleg mobilitatea ca mod de viață.

Statele Unite, Canada și Australia sunt țări confruntate cu creșterea migrației asiatice și latino-americane în special pentru Statele Unite. Acordurile Regionale de Liber Schimb (Alena) nu au avut efect puternic asupra diminuării migrațiilor.

În America Latină se înregistrează migrație internă (Brazilia) și internațională (columbieni și

peruvieni, argentinieni, mexicani) și de întoarcere (Nikkeijins – foștii emigrați japonezi în America Latină – în Japonia, și argentinienii din Italia). Trecerea mexicanilor către Statele Unite constituie cea mai importantă mișcare de populație de pe planetă.

Asia și Orientul Mijlociu sunt două zone în care, pe de o parte (Asia), țări de destinație cu economii dezvoltate (Japonia, Hong Kong, Republica Coreea, Taiwan) se opun unor țări pentru care migrația e o formă de supraviețuire (1 filipinez din 11 trăiește în străinătate), iar pe de altă parte, Orientul Mijlociu, țări care au devenit de la criza petrolieră din 1973, o puternică zonă de atracție de mână de lucru (35 % dintre străini în Arabia Saudită, 72% în Kuweit, 90% în Emiratele Arabe Unite). Aceasta este și una dintre cele mai mari zone de plecare din lume.

Africa. Africa de Nord a devenit o zonă de imigrație și de trecere pentru migranții subsaharieni tentați de strămtarea Gibraltar sau de insulele siciliene. Unele țări de origine devin țări de destinație (Senegal) și invers (Coasta de Fildeș, Zimbabwe), altele, amândouă în același timp (Senegal, Nigeria, Ghana). Africa de Sud atrage o migrație de vecinătate; Africa Marilor Lacuri și Africa Orientală constituie de ani buni zone de origine și de destinație ale refugiaților.

Concepte în operare

Pentru măsurarea migrației este necesară clarificarea câtorva concepte. În primul rând, definirea migrației se bazează pe o apreciere combinată a duratei și distanței sale³. Migrația propriu-zisă corespunde unei schimbări durabile de rezidență apreciată în mod individual și ignoră deplasările temporare (mobilități), postulând existența unei rezidențe unice și stabile pentru fiecare persoană. Dar nu există consens în privința parametrilor temporali și geografici necesari stabilirii unei definiții minimale a migrației în durată și în distanță.

O definiție a migrației ar identifica-o ca fiind schimbarea de rezidență de-a lungul unei perioade date. Națiunile Unite recomandă următoarea definiție a „migranului internațional”: „Orice persoană care schimbă țara în care își are domiciliul”.

Migrația este un fenomen complex ce constă în deplasarea unor persoane dintr-o arie teritorială în alta, urmată de schimbarea domiciliului și/sau de încadrarea într-o formă de activitate în zona de sosire⁴. Această definiție nu face referire la

granițele naționale. Vorbim despre imigrație pentru sosiri și de emigrație pentru plecări, deducând din diferența dintre cele două valori soldul migrator (sau migrația netă). Rata migrației pentru o perioadă dată se calculează raportând efectivele la populația de referință, în zona de origine (rata emigrației) sau în zona de rezidență (rata de imigrație). Sunt astfel estimate fluxurile migratorii, adică numărul de mișcări de populație într-o perioadă dată. Pentru aprecierea migrației se mai utilizează și măsurarea „stocurilor” migratorii, adică a efectivului total de migranți recenzați într-un loc și raportat eventual la populația de referință pentru calculul proporțiilor de migranți.

Soldul de migrație în demografie este, așa cum am arătat mai sus, diferența dintre sosiri (sau intrări) și plecări (sau ieșiri) ale locuitorilor unui teritoriu dat. El este deci egal cu diferența dintre imigrație și emigrație și poate fi pozitiv sau negativ.

Criteriul de mutare permanentă al migrației o diferențiază de alte tipuri de deplasări umane, precum nomadismul (mod de viață în care acea populație nu se ancorează de nimic), migrația forței de muncă (fenomen modern ce ține de nomadism). Mișcările sezoniere diferă de nomadism pentru că se realizează de două ori pe an, între iarna de acasă și vara din zona de destinație. Migrația de lucru este o migrație sezonieră a lucrătorilor determinată de condiții particulare de ofertă a locurilor de muncă în perioada respectivă.

Navetismul este altă formă de mișcare umană, extinsă considerabil în țările dezvoltate.

Metode de măsurare a mobilității spațiale

Într-un articol apărut în revista „Population”, în anul 1988, Daniel Courgeau prezenta câteva metode de măsurare a migrațiilor⁵. Pornind de la faptul că aceste metode stârneau un interes crescând pentru că țările dezvoltate își terminau perioada de tranziție demografică, pasul următor era acela al repartiției și al redistribuirii spațiale. În plus, urbanizarea rapidă a țărilor în dezvoltare și eforturile de colonizare a unor noi pământuri puneau numeroase probleme. De aici, importanța rolului jucat de mobilitatea spațială asupra economiei și tuturor aspectelor vieții unei țări. Tocmai de aceea, anchetele desfășurate de Națiunile Unite au arătat că marea parte a țărilor considerau și consideră că migrațiile interne și repartiția spațială a populației lor constituie cele mai importante probleme de rezolvat.

De asemenea, demografiile au arătat că procesele de mobilitate sunt mai complexe decât informațiile date de recensămintele populațiilor, pentru că migrația înregistrată în mod obișnuit nu constituie decât vârful unui iceberg, în care numeroasele forme de mobilitate sunt oculte de o definiție prea îngustă.

Există metode tradiționale de măsurare a migrației, dar și noi metode care încearcă să depășească conceptul de migrație pentru a putea măsura mai precis mobilitatea populațiilor umane.

Măsurarea

Obținerea de informații demografice și sociale asupra populației imigrate prin tehnici de eșantionare necesită o anchetă specifică. Pentru ca rezultatele să fie fiabile, planul de sondaj nu trebuie limitat la caracteristici demografice obișnuite, el trebuie să ia în considerare anul sosirii imigranților. Dacă această variabilă nu este inclusă în conceperea inițială a anchetei sau în ajustările ulterioare, estimările riscă să fie aproximative, ca și toate variabilele din acel an de intrare.

În Spania, există, de exemplu, o sursă administrativă, Registrele municipale ale populației, în care sunt înregistrați toți migranții, oricare ar fi statutul lor legal, și ale căror cifre constituie o referință la care se pot raporta estimările provenite din anchete. Acestor informații privind migrația, li se adaugă date de la Ancheta spaniolă asupra forțelor de muncă, și de la ancheta special consacrată populației imigrate – Ancheta națională privind imigranții – efectuată în 2007 (ENI-2007)⁶.

Utilizarea unor surse de informare

Deplasările omului în spațiu nu sunt aleatorii, ci urmează drumuri și ritmuri impuse în mare parte de cultura în care el trăiește. Se încearcă să se introducă concepte înglobante, ca de exemplu conceptul cel mai restrictiv să fie întotdeauna conținut în întregime în concepte din ce în ce mai întinse. Astfel, plecând de la conceptul cel mai simplu, dar și cel mai general, de migrație văzută ca schimbare de reședință, sociologii l-au îmbogățit cu conținuturi succesive de forme de mobilitate neluate în calcul inițial. Au trecut astfel la conceptul de schimbare de domiciliu, care permite introducerea anumitor forme de mobilitate temporară, la conceptul de schimbare a spațiului de viață, acesta permițând introducerea mai multor locuri frecventate la un moment dat. Această

ultimă noțiune oferă posibilitatea de considerare a anumitor deplasări temporare neavute în vedere în schimbările de domiciliu, precum navetele, deplasările către locuri de vacanță, reședințele părinților și prietenilor etc. Apoi, o extindere a conceptului de mobilitate personală la unități sociale din ce în ce mai complexe, precum familia sau comunitatea, completează această prezentare.

Sursele de informare directe înregistrează anumite forme de mobilitate. De exemplu, registrele populației notează în general schimbările de reședință. În unele țări însă, precum Ungaria, pun în evidență simultan migrația și anumite deplasări temporare, în timp ce în altele, precum Danemarca, înregistrează simultan schimbări de reședință și de loc de muncă. Dar nu toate țările fac acest lucru, unele mulțumindu-se numai cu registrele electorale, care privesc deci numai o parte a populației.

A apărut astfel ideea de a pune anumite întrebări pe timpul unui recensământ pentru a măsura mobilitatea. Întrebarea privind locul de naștere se pune în majoritatea țărilor și permite obținerea unei informații privind non nativii dintr-o zonă oarecare. Dar pentru că migrațiile multiple au acum o mare importanță, informația nu mai prezintă un interes deosebit. De aceea întrebarea este înlocuită cu altele mai precise, referitoare la data ultimei migrații și la locul de reședință anterior sau la cel de la o dată anterioară fixată. Se câștigă în privința costului (o întrebare în loc de două), utilizării (ea permite realizarea perspectivelor în migrație) și independenței de decupajul administrativ. Unele recensăminte pun o întrebare privind locul de muncă, permițând astfel măsurarea navetelor.

Se utilizează de asemenea și surse de informare indirecte. Estimări clasice ale migrației nete, precum estimarea cu ajutorul populației a unei zone la două date, precum și mișcarea naturală a acesteia în cursul perioadei intercenzitare; estimarea cu ajutorul unei probabilități de supraviețuire intercenzitară; estimarea cu ajutorul statisticilor privind locul de naștere.

Se poate ajunge la estimarea unei combinații specifice de migranți în cursul unei perioade intercenzitare, utilizând statisticile privind locul de naștere la două recensăminte.

Cercetătorii s-au preocupat și de următorul aspect: cunoscând fluxurile globale de migranți (imigranți și emigranți ai fiecărei zone), îi pot repartiza mai bine în fluxuri între fiecare dintre zone?

Migrația la începutul secolului XXI în cifre

Conform unui comunicat publicat în decembrie 2009 de EUROSTAT, cu ocazia zilei internaționale a migranților, în 2008, 30,8 milioane de cetățeni străini locuiau în statele membre UE. Dintre aceștia, cea mai mare parte, 19,5 milioane (deci aproximativ două treimi) proveneau din exteriorul UE⁷.

Dintre cetățenii statelor terțe rezidenți în Uniunea Europeană, 6 milioane provin din țări europene, 4,7 milioane din Africa, 3,7 milioane din Asia, iar 3,2 milioane de pe continentul american. Ei reprezintă 7% din populația Spaniei, 6,7% din cea a Greciei, 6,6% din populația Austriei. În Germania cetățenii din state ne-membre UE reprezintă 5,8%, în Italia 4,2%, iar în Regatul Unit 3,9% din populație⁸.

România se situează printre țările cu cel mai redus procent de rezidenți străini, la polul opus situându-se Luxemburg, unde 43% din locuitori sunt cetățeni străini, cel mai numeros grup (peste o treime) provenind din Portugalia. Germania este țara cu numărul cel mai mare de rezidenți străini: 7,3 milioane de persoane, urmată de Spania (5,3 milioane), Regatul Unit (4 milioane), Franța (3,7 milioane) și Italia cu 3,4 milioane.

Dacă ne referim la imigranții români în UE, ei reprezintă cel mai numeros grup de migranți proveniți dintr-un stat al Uniunii (peste 1,7 milioane, ceea ce reprezintă 15% din totalul cetățenilor străini proveniți dintr-un alt stat membru UE) rezidenți în diverse state membre (Italia, Spania, Regatul Unit). Sunt urmați de cetățenii italieni (1,3 milioane) și cetățenii polonezi cu 1,2 milioane. Țările de origine din afara UE cu numărul cel mai mare de rezidenți în statele Uniunii sunt Turcia, cu 2,4 milioane, Marocul, cu 1,7 milioane, și Albania, cu 1 milion de persoane. În șase țări membre, cel mai numeros grup de cetățeni străini reprezintă peste 30% din totalul rezidenților străini. Este vorba de Grecia, unde cetățenii albanezi reprezintă 64% din rezidenții străini, Slovenia, cu 47% din străini proveniți din Bosnia și Herțegovina, Ungaria, cu 37% din rezidenții străini cetățeni români, și Luxemburg, unde 37% sunt cetățeni portughezi. Țările Baltice figurează cu un procent ridicat de cetățeni din state ne-membre UE, datorită rezidenților de origine rusă, cărora la destrămarea Uniunii Sovietice nu le-a fost recunoscută cetățenia statelor în care locuiau.

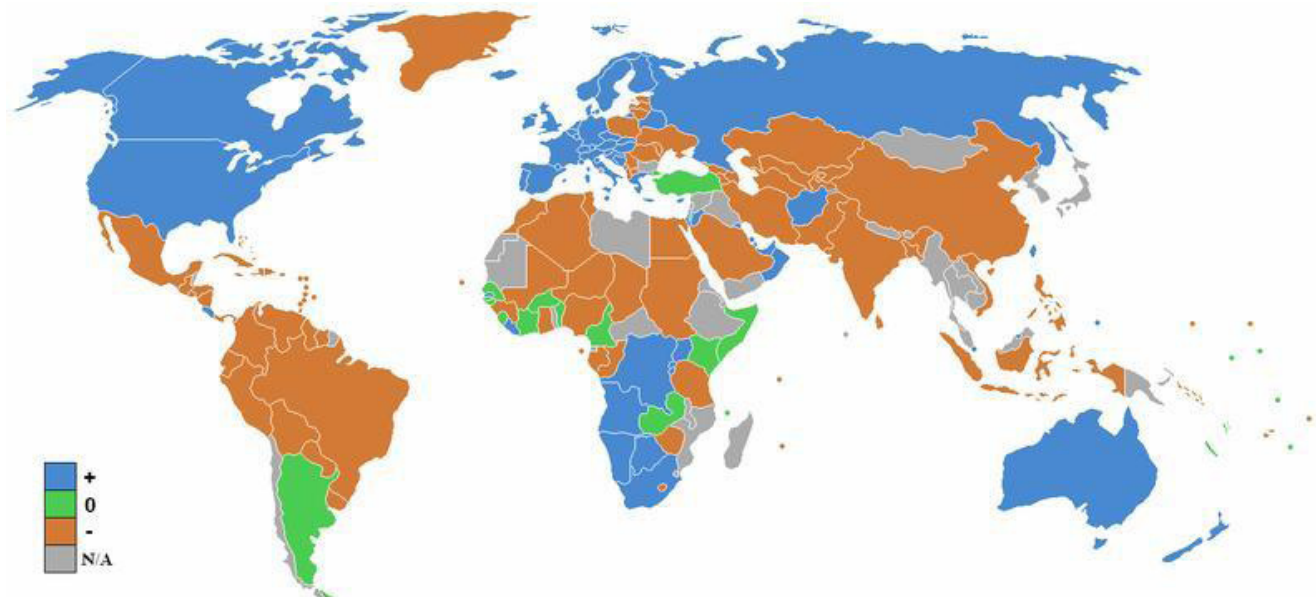
Migrația este un mecanism demografic, mult mai puțin fidel înregistrat decât natalitatea sau mortalitatea. Migrațiile sunt apreciate în raport cu

decupajul regional, care variază considerabil în funcție de țară (vezi harta din Fig. 1).

Cifrele furnizate în octombrie 2002 de către ONU și alte organisme internaționale arată că migrații reprezintă 3% din populația mondială, adică o cifră medie pe ansamblul țărilor lumii.

preponderenței demografice a Australiei și Noii Zeelande, din a căror populație aproape un sfert este originar din străinătate. Invers, procentajele din alte regiuni precum Asia sunt adesea inferioare lui 2% chiar inferioare lui 1%, în cazul Asiei Orientale.

Diferențele economice dintre țări și efectele

+: Sold migrator pozitiv; 0 : Sold migrator stabil; - : Sold migrator negativ; N/A : nu sunt date

Fig. 1 Soldul migrator în 2008: Wikipedia

Concentrarea geografică a fluxurilor migrației este însă cea care accentuează diferențele internaționale. Astfel, aproape 60% dintre migrații internaționale își aveau rezidența în anul 2000 în țările dezvoltate: țările vest-europene, America de Nord, precum și Australia, Japonia și Noua Zeelandă, în timp ce populația acestor țări reprezintă 20 % din populația mondială. Acest puternic dezechilibru se traduce prin proporții de migrați care sunt de cinci ori mai mari în țările din Nord decât în restul lumii (8,7 % în țările dezvoltate, contra 1,5 % în țările în dezvoltare) și ar părea și mai considerabil fără țările arabe producătoare de petrol, pe care ONU le așează printre țările mai puțin dezvoltate și care primesc în total aproape 10 milioane de imigranți pe teritoriile lor. Această diferență între zone este firește efectul orientării dominante Sud-Nord a curenților migrației.

În termeni geografici regionali, aceste variații sunt și mai manifeste, din moment ce America de Nord, Europa de Vest sau Orientul Apropiat numără mai mult de 10% din migrații. Oceania înregistrează procentajul cel mai ridicat de migrați din cauza

rețelelor geografice sunt cele care creează curenții migrației, căci ei sunt legați în special de proximitate și de legăturile istorice între națiuni. Primii factori definesc condiții structurale proprii stabilirii schimburilor migrației, în timp ce cei de-al doilea, determină amploarea efectivă a migrațiilor. Astfel, anumite țări bogate, precum Japonia, par să fie departe de marile mișcări de schimburi migratoare, în ciuda prosperității lor economice (a se vedea harta 1 și harta 2 - Fig. 2).

În Harta 1 se prezintă relativa concentrare a migrațiilor în jurul marilor poli economici mondiali, care sunt țările industrializate (cu excepția Japoniei) și țările producătoare de petrol din Orientul Apropiat, de la Libia la Oman. Mai există prin mai multe țări în dezvoltare diverse focare de imigrație, mai mici și izolate, precum în Coasta de Fildeș, Africa de Sud, Brunei, Malaezia și Singapore. De asemenea, țările fostei Uniuni Sovietice, de la Republicile Baltice până în Asia Centrală înregistrează volume importante de migrații străini. De altfel, Rusia numără, după estimările ONU, nu mai puțin de 13 milioane de imigranți,

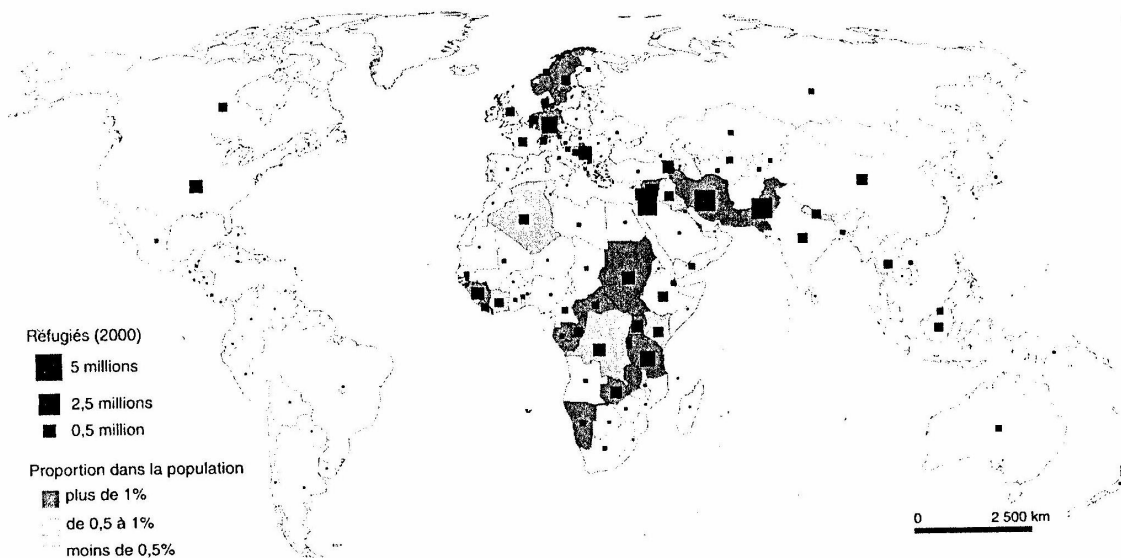
Carte 1.– Effectifs de migrants internationaux (réfugiés non compris) par pays de résidence en 2000

NB : sur la carte sont représentés les effectifs de migrants internationaux à l'exclusion des réfugiés, afin de distinguer les « immigrés » des réfugiés. Pour ce faire, a été soustrait du total des migrants estimés par les Nations unies le chiffre correspondant de réfugiés provenant du HCR (à l'exception des données qui manquent pour Taiwan). Ces données sont désagrégées à l'échelle nationale et le pourcentage de la population immigrée par rapport à la population totale du pays de résidence a ainsi été calculé. Figurent en gris clair et foncé sur la carte les 64 États dont la population compte respectivement plus de 5 % et plus de 10 % de migrants internationaux.

Sources : Nations unies (2002) et Haut Commissariat pour les réfugiés des Nations unies (2002). Cartographie : Christophe Z. Guilmoto.

Carte 2.– Effectifs de réfugiés par pays d'accueil en 2000

Source : Haut Commissariat pour les réfugiés des Nations unies (2002). Cartographie : Christophe Z. Guilmoto.

Fig. 2 Harta 1 și 2

Ucraina aproape 6 milioane, iar Kazahstanul, 3 milioane. O mare parte dintre acești migranți a apărut în cifre pe timpul dezmembrării Uniunii Sovietice și corespundea înainte migranților interni. Rusia a adunat pe rușii din ansamblul noilor state independente, concentrând în sânul său o mare populație nerusă provenită din aceste regiuni și de

acum considerată ca migranți internaționali. Dar țara este în aceeași măsură o placă turnantă pentru emigrația clandestină către Europa provenită din Lumea a Treia și reprezentând cam o jumătate de milion de persoane, după cifrele rusești din 1995, care se îndreaptă către Europa de Vest. Să mai notăm că partea extrem-orientală a Federației

cuprinde o importantă imigrație chineză numărând mai multe sute de mii de indivizi.

De notat că Harta 1 nu menționează continentul latino-american, unde imigranții sunt în număr neglijabil. Apoi țările asiatice, inclusiv bogata Japonie, înregistrează o imigrație slabă. India, de exemplu, are un procentaj de imigranți destul de modest, dar ei reprezintă totuși aproape șase milioane de persoane originare în majoritate din statele vecine Bangladesh și Nepal. În schimb China, cu proporția infimă de o jumătate de milion de imigranți (0,04% din populația totală) dă impresia de țară închisă de restul lumii, după exemplul Vietnamului. Absența imigrației în aceste ultime țări este legată atât de condițiile economice, cât și de regimul autoritar care blochează accesul străinilor în teritoriu. Asia este deci, în ansamblu, relativ în retragere din fața curenților de imigrație și dacă tendințele se inversează astăzi în anumite țări, decalajul de restul lumii rămâne frapant.

Cât privește estimările numărului de refugiați din 2000, se constată tendințe foarte diferite. În primul rând, se observă că populația refugiată, după datele Înaltului Comisariat pentru Refugiați (HCR), reprezintă un volum cu mult inferior celui al celorlalți migranți, din care reprezintă exact o zecime. Cifra totală de 15,9 milioane de refugiați în lume este totuși considerabilă și reprezintă înainte de toate o populație sosită recent în țările de primire. Refugiații istorici, precum palestinienii din Orientul Apropiat, instalați de decenii nu reprezintă decât o mică parte din ansamblul refugiaților urmăriti de HCR. În al doilea rând, se constată că repartizarea geografică a refugiaților este foarte diferită de cea a populației imigrante. Țările dezvoltate primesc 19% dintre refugiați, adică o parte absolut comparabilă cu ponderea lor în populația mondială. Această proporție cuprinde mai mult de o treime dintre refugiații provenind din ex-Iugoslavia. Dar țările din Lumea a Treia absorb mai mult de 80% dintre refugiați, și între ele, țările cele mai puțin avansate primesc o parte cu mult superioară ponderii lor demografice. În primele rânduri se află țările din Africa Centrală sau Occidentală și din Asia de Sud, unde s-au desfășurat unele dintre conflictele cele mai grave din ultimul deceniu al secolului XX.

Harta 2, la rândul ei, alcătuită plecând de la statisticile HCR, pune în lumină mai degrabă diferențele geografice decât cele economice, care sunt mai accentuate decât pentru migrațiile de lucru. Deplasările de refugiați se efectuează pe

distanțe scurte și, în consecință, dau un aspect foarte compact cartografiei, restrâns în jurul țărilor care au cunoscut crizele cele mai semnificative. Invers, regiuni întregi sunt departe de deplasările de populație: țările din America de Sud, care numărau 345 de milioane de locuitori⁹, nu adăposteau decât 9.000 de refugiați înregistrați. Numărul refugiaților a scăzut de asemenea foarte mult în America Centrală în ultimele decenii ale secolului XX (Nicaragua, Guatemala și Salvador).

Africa și Asia regrupează 80% dintre refugiați, cu proporții încă mai variabile la scara țărilor. Douăzeci și patru de țări de pe glob numărau în populația lor mai mult de 1% refugiați în 2000, iar în patru dintre ele existau mai mult de un milion de refugiați: în Iran și Pakistan (în jurul Afganistanului), precum și în Iordania și Teritoriile palestiniene ocupate (în jurul Israelului). Refugiații afgani sunt astăzi cei mai numeroși în lume (3,5 milioane de persoane la sfârșitul anului 2.000), dar nu au depășit frontierele Pakistanului sau Iranului, vecinii lui. Aproape toate țările de primire a refugiaților sunt vecine cu zonele de conflict recente și au în comun faptul de a număra în populația lor membrii acelorași grupuri etnice ca refugiații (cazul Pakistanului, Siriei, Guineei sau Tanzaniei).

Excepțiile de la această regulă de proximitate geografică sau etnică le fac patru țări din Europa (Germania, Danemarca, Norvegia și Suedia) ale căror politici liberale au permis primirea unui număr foarte important de refugiați, și aceasta în ciuda restricțiilor severe privind imigrația mâinii de lucru. Invers, celelalte mari țări din Europa, precum Franța sau Marea Britanie, nu au admis decât o proporție extrem de modestă de refugiați, care nu depășește 0,2% din populația totală. Țările anglo-saxone de dincolo de mare (Statele Unite, Canada, Australia, Noua Zeelandă) protejate de distanță, nu au primit decât 700.000 de refugiați, adică mai puțin decât Germania.

Concluzii

La începutul unui nou secol, migrația umană reprezintă o chestiune cheie atât pentru societățile țărilor de primire, cât și pentru cele ale țărilor de origine. Ea necesită o dezbatere clară, un dialog rațional, fără de care aceste societăți nu vor putea să asigure susținerea necesară a unor politici exhaustive, care să permită ca migrațiile internaționale să tragă cele mai bune foloase atât pentru migranții înșiși, cât și pentru societățile

din care ei pleacă sau în care se vor instala. Pe de altă parte, migrațiile interne trebuie, la rândul-le, să fie mai bine cunoscute și gestionate, pentru că atunci când reprezintă procente considerabile din populația unei țări contribuie la o dezvoltare economică sănătoasă a acesteia¹⁰.

În aceste condiții, preocupările pentru a măsura migrația se dovedesc extrem de utile, iar metodele folosite impun o perfecționare continuă.

NOTE:

1 <http://www.afd.fr/webdav/shared/PORTAILS/SECTEURS/CIT-Migrations.pdf>

2 Catherine Wihtol de Wenden, *Atlas des migrations dans le monde* (Réfugiés ou migrants volontaires), Editura Autrement, Paris, 2005.

3 Simon Gildas et al., *Les nouvelles mobilités internationales*, CNRS, dossier „Un monde en migrations”, nr. 134, februarie 2001, pp. 12-20.

4 Traian Rotariu, *Migrație*, în „Dicționar de sociologie”, coordonator Cătălin Zamfir și Lazăr Vlăsceanu, Editura Babel, București, 1998, pp. 351-353.

5 Revista *Population*, Méthodes de mesure de la mobilité spatiale : migrations internes, mobilité temporaire et navettes. Présentation d'un Manuel de l'INED, Nr. 4-5, 1988, pp. 877-880.

6 Monica Marti, Carmen Rodenas, *Mesurer la migration internationale par enquête: leçon de l'exemple espagnol*; in *Population*, vol. 67, n 32012, http://www.cairn.info/resume.php?ID_ARTICLE=POPU_1203_0517

7 Maria Stoicovici, *Migrația populațiilor și perspectiva sa socială și lingvistică*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2013, p. 45.

8 *Idem*.

9 La anul 2000 (n. a.).

10 Se estimează că 40% din urbanizarea țărilor în dezvoltare asiatice, africane și latino-americane provine din migrațiile interne, in AFD, Cadre d'intervention transversal, *Migrations internes et internationales 2010-2013*, în <http://www.afd.fr/webdav/shared/PORTAILS/SECTEURS/CIT-Migrations.pdf>.

BIBLIOGRAFIE

Gildas Simon et al., *Les nouvelles mobilités internationales*, CNRS, dossier „Un monde en migrations”, nr. 134, februarie 2001, pp. 12-20.

Marti Monica, Rodenas Carmen, *Mesurer la migration internationale par enquête: leçon de l'exemple espagnol*, în *Population*, 2012, vol. 67, n. 3,

http://www.cairn.info/resume.php?ID_ARTICLE=POPU_1203_0517

Rotariu Traian, *Migrație*, în „Dicționar de sociologie”, coordonator Cătălin Zamfir și Lazăr Vlăsceanu, Editura Babel, București, 1998, pp. 351-353.

Stoicovici Maria, *Migrația populațiilor și perspectiva sa socială și lingvistică*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2013.

Wihtol de Wenden Catherine, *Atlas des migrations dans le monde* (Réfugiés ou migrants volontaires), Editura Autrement, Paris, 2005.

Revista *Population*, 4-5, 1988, pp. 877-880: Méthodes de mesure de la mobilité spatiale: migrations internes, mobilité temporaire et navettes. Présentation d'un Manuel de l'INED Traian.

<http://www.afd.fr/webdav/shared/PORTAILS/SECTEURS/CIT-Migrations.pdf>